

งานวิจัยสร้างสรรค์: ‘เดอะฟีโนมีนอน’ สำหรับแซกโซโฟน และวงวินซิมโฟนี Part II

The Music Creative Research: ‘The Phenomenon’ for Saxophone and Wind Symphony Part II

ประยัต ศุภจิตรา^{1*}

Prayat Supajitra^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยสร้างสรรค์ เดอะฟีโนมีนอน สำหรับแซกโซโฟนและวงวินซิมโฟนี ได้รับแรงบันดาลใจจากเพลงบุหลันลอยเลื่อนพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บทประพันธ์นี้ประพันธ์สำหรับรูปแบบการบรรเลงแรปโซดิกสวิตสำหรับแซกโซโฟนที่มีการรวมวงดนตรีในรูปแบบวงซิมโฟนีขนาดใหญ่ ทั้งนี้ บทประพันธ์เดอะฟีโนมีนอน ในท่อนกลาง (Moderato) ได้นำเสนอโดยใช้เทคนิคการเล่นถอยหลังส่วนย่อยของท่านอง ท่อนแรก (Allegro) ได้นำเสนอโดยใช้เทคนิคการขยายส่วนลักษณะจังหวะของท่านองหลัก และท่อนจบ (Allegretto) ใช้เทคนิคการย่อส่วนลักษณะจังหวะ ซึ่งทั้งสามท่อนที่มีลักษณะเฉพาะจะถูกนำมาเชื่อมและนำเสนออยู่ในท่อนที่สาม (Scherzo) โดยรูปแบบการบรรเลงเพลงแรปโซดิกสวิตถูกนำมาประยุกต์ให้เป็นประโยชน์กับลักษณะของบทเพลงนี้ เพื่อนำไปสู่จินตนาการขั้นสูง บทประพันธ์นี้ยังทำให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของเสียงของแซกโซโฟนกับวงซิมโฟนี มีความยาวประมาณ 45 นาที นอกจากนั้น ผู้ประพันธ์ยังได้รับแรงบันดาลใจในเรื่องเทคนิคการเล่นเครื่องดนตรีและหน้าทับของเพลงพื้นบ้านภาคใต้มาใช้เป็นเครื่องมือในการประพันธ์ บทเพลงแรปโซดิกสวิตนี้จึงนับเป็นบทเพลงที่ประพันธ์โดยเกิดจากการใช้จินตนาการ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ใช้การบูรณาการโดยการผสมผสานระหว่างความคิดสร้างสรรค์และเทคนิคการแต่งเพลงร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญในการประพันธ์ทั้งหมด

คำสำคัญ: งานวิจัยสร้างสรรค์ เดอะฟีโนมีนอน

Abstract

The Creative Music Research: ‘The Phenomenon’ for Saxophone and Wind Symphony is the music composition inspired by the Thai spectacularly traditional masterpiece namely “Bulun Loy Luen” the music which was composed by “Phra Phutthaloetla Naphalai” (1767-1824, King Rama II of Chakri Dynasty). His majesty had taken a forgotten melodic fragment called “Bulun Loy Luen” whereby it was delicately developed and well-crafted designed to be the newly written master piece. The Phenomenon is also the composition that preserved the original theme by presenting as the retrograde fragment of the middle section (Moderato), The first section has been presented as the augmentation of the main theme (Allegro), and the finale section is the diminution of the them (Allegretto). Those three unique sections have been connected by the transition which was presented as the third section (Scherzo). The form of rhapsodic suite has been applied in order to utilize the character piece into a highly imaginative idea of form, moreover making it suits to the color between Saxophone and Wind Symphony. The entire duration of the piece is approximately 45 minutes. The composer has been inspired by the musical performing techniques and the variety of improvising rhythmic patterns, which has naturally been used in southern Thai folk music as a composing material. This rhapsodic suite is derived from imaginative ideas of composing. Meanwhile, the integration by combining between creative ideas and composing techniques of contemporary music has played a vital role in the entire composition.

Keywords: Creative Research, The Phenomenon

¹ อ.ดร., สาขาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Lecturer, Dr., Music, Faculty of Fine Arts, Thaksin University, Songkha, 90000

* Corresponding author: E-mail address: yat_osk114@yahoo.com

บทนำ

ในการประพันธ์เพลงครั้งนี้ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการที่พระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ทรงให้ความสำคัญและส่งเสริมการดนตรีมาตั้งแต่ในสมัยอดีต แสดงให้เห็นว่าดนตรีและการประพันธ์เพลงเป็นศิลปะและเป็นศาสตร์ที่สำคัญและได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ทรงโปรดดนตรีไทยโดยเฉพะอย่างยิ่งขอสามสาย เมื่อทรงว่างจากพระราชกรณียกิจ พระองค์มักจะทรงโปรดขอสามสายอยู่เสมอ ถ้าไม่ร่วมวงก็จะทรงเดี่ยวด้วยพระองค์เอง เพลงพระราชนิพนธ์ที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ เพลงบุหลันลอยเลื่อน ตามที่ได้มีการกล่าวอ้างถึงประวัติที่มาของเพลงนี้ กล่าวกันว่าในคืนวันหนึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงขอสามสายคืนหนึ่งที่ทรงโปรดมากพระราชทานนามว่า “ซอสามสายฟ้าฟาด” ในคืนวันนั้นหลังจากพระองค์ทรงขอสามสายจนตีกแล้วเสด็จเข้าที่บรรทมทรงพระสุบินว่า “ได้เสด็จไปที่สวยงามแห่งหนึ่งทอดพระเนตรเห็นดวงจันทร์ค่อย ๆ ลอยเคลื่อนเข้ามาใกล้พระองค์ทีละน้อย และสาดแสงไปทั่วบริเวณ ทันใดนั้น ปรากฏเป็นเสียงทียดนตรีแว่วกังวานหวานไพเราะเสนอพระกรรมเป็นที่ยิ่ง พระองค์เสด็จประทับทอดพระเนตรและทรงตั้งพระทัยสดับเสียงดนตรีอันไพเราะเป็นเวลานาน จากนั้นดวงจันทร์ก็ค่อย ๆ ลอยเคลื่อนเคลื่อนห่างออกไปในท้องฟ้าพร้อมสำเนียงเสียงดนตรีก็ค่อย ๆ เบาจากห่างหายไป เมื่อตื่นบรรทมพระองค์จึงได้โปรดให้ตามเจ้าพนักงานดนตรีเข้ามาต่อเพลงไว้ในยามราตรีนั่นเอง พระราชทานนามว่า “เพลงบุหลันลอยเลื่อน” หรือ “เพลงบุหลันลอยฟ้า” หรือ “เพลงทรงพระสุบิน” หรือ “เพลงสรรเสริญพระจันทร์” ซึ่งได้มีการนำท่วงจากพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนามาขับร้องประกอบ [1] นอกจากนี้ บทเพลงนี้ยังถูกนำไปใช้เป็นเพลงสรรเสริญพระบารมีในสมัยหนึ่ง จนกระทั่ง มีเพลงสรรเสริญบารมีทำนองสากลเกิดขึ้น [2] จากที่กล่าวมาข้างต้น พระราชนิพนธ์ก็ทรงคุณค่าทั้งด้านภาษาวรรณศิลป์และคีตศิลป์ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของแผ่นดิน

ในการประพันธ์เพลงครั้งนี้ ได้รับแรงบันดาลใจจากเพลงบุหลันลอยเลื่อน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และได้นำลักษณะเด่นของเครื่องดนตรีและเพลงพื้นบ้านภาคใต้มาใช้พัฒนาและนำเสนอออกมาเป็นผลงานสร้างสรรค์ โดยเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้มีลักษณะเด่นคือใช้เครื่องตีเป็นหลัก ส่วนลีลาของเครื่องดนตรีพื้นบ้านมีจังหวะกระชั้นชิด หนักแน่น เฉียบขาด รุกเร้าใจ เอาจริงเอาจัง สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของชาวภาคใต้ที่มีความหนักแน่น เด็ดขาด [3]

ทั้งนี้ จะเห็นว่าเป็นการประพันธ์เพลงที่นำลักษณะเด่นมาผสมผสานเข้าไว้ด้วยกัน คือ ลีลาอ่อนหวานของเพลงไทยเดิม และลีลาจังหวะที่หนักแน่นของเพลงพื้นบ้านภาคใต้นำเสนอในรูปแบบของดนตรีตะวันตก

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์เพลงยังได้รับแรงบันดาลใจจากบทเพลงต่าง ๆ เช่น Concerto for Alto Saxophone and Wind Symphony ของ Paul Creston, Concerto for Saxophone and Wind Symphony ของ Ingolf Dahl, Scaramouche for Saxophone ของ Darius Milhaud ฯลฯ เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงที่หลากหลาย ทั้งลุ่มลึก และอ่อนหวานโดยใช้กลวิธีรูปแบบต่าง ๆ ในลีลาของดนตรีคลาสสิกผสมผสานกับดนตรีแจ๊ส

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ศึกษาทฤษฎีดนตรีและการประพันธ์เพลง [4]

1. วางโครงสร้างของผลงานการประพันธ์และจัดสังคีตคีตลักษณ์
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน
 - กำหนดขอบเขตการประพันธ์เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่ใช้ และระยะเวลาเพื่อเรียบเรียงบทเพลงประเภทเรปโซดิกสวิตเท่านั้น
 - เลือกเสียงเครื่องดนตรีที่ผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้ฟังได้ฟังและเกิดความรู้สึก
 - กำหนดทำนองหลัก โดยนำแนวคิดมาจากเพลงเพลงบุหลันลอยเลื่อน
 - บทเพลงนี้ ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคการพัฒนาแนวทำนองเป็นหลัก โดยมุ่งสื่อถึงความเป็นดนตรีบริสุทธิ์ (Absolute Music)
 - นำทำนองหลักมาใช้ในบทบาทต่าง ๆ กัน มีทั้งกลับมาเป็นทำนองหลักในบางช่วงและเป็นทำนองรองบ้างสลับกันไป
 - ใช้การเดินเสียงประสานจากกลุ่มคอร์ดซึ่งผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจมาจากบทเพลงคลาสสิกและประสบการณ์ในการเล่นดนตรีแจ๊ส โดยคำนึงถึงแนวทำนองที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วง
 - วางกรอบบทประพันธ์ในรูปแบบและแนวเพลงตามแนวทางที่กำหนดมาในข้างต้น
3. สรุปผลงาน
4. เผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์

ผลการศึกษา

บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์บทใหม่นี้ เป็นผลงานการประพันธ์เพื่อส่งเสริมศิลปะทางด้านดนตรี เผยแพร่แนวความคิดในการใช้เทคนิคคีติปฏิภาณในการประพันธ์เพลงและการนำมาใช้ในการแสดงเดี่ยว และเผยแพร่บทประพันธ์เพลงและวิธีการประพันธ์เพลงในทางวิชาการ ทั้งทางด้านการแสดงคอนเสิร์ตและการเผยแพร่เป็นบทความวิชาการในวารสารระดับชาติและนานาชาติ และนำองค์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตร

การวิเคราะห์บทเพลงที่ประพันธ์ Part 2

Musical score for Part 2, featuring Clarinet in Eb, Clarinet in Bb 1, Clarinet in Bb 2, Alto Saxophone, Tenor Saxophone, Euphonium, Tenor Saxophone (with a solo section), and String Bass. The score is in 4/4 time and includes dynamic markings like p and f.

ภาพที่ 1 บทประพันธ์ท่อน 2 นี้เริ่มด้วยกลุ่มเครื่องลมไม้ ยูโฟเนียม และดับเบิลเบสลากโน้ตยาว เครื่องดนตรีเดี่ยว แซกโซโฟน มีการนำเอาโมด D โดเรียน ซึ่งถือเป็นโมดหลักโมดหนึ่งในโมดเพลงโบสถ์ มีโครงสร้างเหมือนการไล่คีย์ชาวบนเปียโน ซึ่งเริ่มจากโน้ต D และบันไดเสียงโครมาติก (Chromatic Scale) มาใช้ในการพัฒนาทำนอง

Musical score for Part 2, featuring Clarinet in Eb, Clarinet in Bb 1, Clarinet in Bb 2, Alto Saxophone, Tenor Saxophone, Euphonium, Tom-tom, Tenor Saxophone (with a solo section), and String Bass. The score is in 4/4 time and includes dynamic markings like p and mf.

ภาพที่ 2 แซกโซโฟนบรรเลงทำนองหลัก 4 ห้อง โดยมีเครื่องดนตรีคลาริเน็ต อัลโตแซกโซโฟน เทเนอร์แซกโซโฟน ยูโฟเนียม ดับเบิลเบสบรรเลงดนตรีประกอบ (Accompaniment) และทอม-ทอม สอดแทรกกับทำนองหลักเพื่อให้เกิดสีสัน

ภาพที่ 3 มีการนำ Motive ของการแสดงลูกเล่นของเครื่องแสดงเดี่ยวมาเล่นล้อโดยวง ใช้เทคนิคการไล่เลียนกัน (Imitation) โดยใช้เครื่องดนตรีฟลูตและโอโบแสดงลักษณะเป็นประโยคถาม-ตอบ เล่นตอบรับกับทำนองเดี่ยวของแซกโซโฟน แล้วค่อยเปลี่ยนกุญแจเสียง (Modulation) ไปหาคอร์ด D ทบเจ็ดโดมิแนนท์ (Dominant Seventh Chord) เป็นช่วงเชื่อม (Transition) เพื่อไปหาคีย์ G ไมเนอร์

ภาพที่ 4 ปรากฏทำนองของแซกโซโฟนบรรเลงในลักษณะ Improvisation

ภาพที่ 5 ฟลูต โอโบ บาสซูน ทรัมเป็ต บรรเลงในลักษณะทางแปร (Variation) โดยนำมาจากทำนองหลัก ในส่วนของแซกโซโฟนบรรเลงโดยใช้ลักษณะของภาษาดนตรีแจ๊สโดยใช้ความเข้มเสียง (Dynamic) เสียงดังแล้วค่อยเบาลง

ภาพที่ 6 แซโซโฟนกลับบรรเลงทำนองหลัก โดยมีโอโบและบาสซูนบรรเลงเสริมแนวทำนอง ซึ่งในแนวทิวโปเนียมกับดับเบิลเบสบรรเลงนั้นมีลักษณะของกลุ่มโน้ต 3 ตัวที่ต้องเล่นให้อยู่ในกรอบจังหวะของโน้ต 2 ตัว (Triplet) เพื่อให้เกิดความน่าสนใจกับบทเพลงในท่อนนี้

สรุปผล

การสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง ‘เดอะฟิโนมินอน’ สำหรับแซโซโฟนและวงวงินซิมโฟนีในรูปแบบแรปโซดิกสวิต สำหรับเครื่องดนตรีประเภทแซโซโฟนในรูปแบบดนตรีบริสุทธ์และต้องการนำเสนอถึงวิธีการประพันธ์ในรูปแบบดนตรีที่แสดงไหวพริบปฏิภาณ ที่มีรูปแบบเป็นนวัตกรรมร่วมสมัย มีการเรียบเรียงให้วิจิตรพิสดาร ใช้แสดงความสามารถและมีมีระดับสูงของนักดนตรีที่ผสมผสานเข้ากับเทคนิคการประพันธ์เช่น การซ้ำ การไล่เลี่ยน และกลวิธีรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการประพันธ์โดยมุ่งเน้นการสอดประสานเครื่องดนตรีเดี่ยวและวงวงินซิมโฟนีเป็นสำคัญ

บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการประพันธ์เพลง นิสิตและนักศึกษาสาขาดนตรีสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาด้านดนตรีและการประพันธ์เพลง ถือเป็นผลงานวิจัยที่มุ่งนำเสนอเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการด้านดนตรีในระดับอุดมศึกษา อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ผลงานเพลงไทยให้มีลักษณะเป็นสากล ผู้ชมการแสดงคอนเสิร์ตตระหนักและเข้าใจตลอดจนเห็นคุณค่าของเพลงไทยเดิมที่สามารถประยุกต์เข้ากับดนตรีท้องถิ่นและสามารถนำเสนอในรูปแบบดนตรีที่มีความเป็นสากลได้

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการวิจัยเงินรายได้มหาวิทยาลัยทักษิณ กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประเภททุนวิจัยตามยุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559

เอกสารอ้างอิง

- [1] อเนก นาวิกมูล. (2550). เพลงพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- [2] วัฒนธรรม, กระทรวง. (2557). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- [3] สมพงษ์ กาญจนผลิน. (2555). ดนตรีไทย ประวัติเพลง บทร้องและโน้ตเพลง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- [4] วีระชาติ เปรมานนท์. (2537). ปรัชญาและเทคนิคการแต่งเพลงร่วมสมัยไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.